İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

İktisat İşletme ve Finans 29 (337) 2014 : 39-72
www.iif.com.tr
doi: 10.3848/iif.2014.337.3983

Küresel Kriz ve Türk KOBİ'leri: Kriz Yönetimi ve Uyguladıkları Finansal Politikalar

Cemal Zehir [(a)] *Müge Aksu* [(b)] *Yasin Şehitoğlu* [(c)]

25 Nisan 2013 tarihinde alındı; 3 Ocak 2014 tarihinde revize edildi;
16 Ocak 2014 tarihinde kabul edildi.

Özet

Yaşanan son küresel kriz, dünya ekonomisinin büyüme hızını düşürmüştür. Özellikle Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) 2008-2009 dönemindeki küresel ekonomik durgunluktan ciddi anlamda etkilenmişlerdir. Bu çalışma KOBİ'lerin, küresel krizin olumsuz etkileri karşısında uyguladıkları finansal politikaları ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Çalışmada küresel krizin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkileri genel bir çerçevede sunulmakta, daha sonra Eskoop Sanayi Sitesinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin, kriz yönetiminde uyguladıkları finansal politikalara ilişkin bakış açıları ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Araştırma 156 KOBİ üzerinde gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde "ki-kare" tekniği kullanılmıştır. Araştırma anketi işletme sahiplerine ve işletmenin üst kademe yöneticilerine uygulanmıştır. Araştırma bulguları, çalışmanın teorik bölümlerini desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: *2008 Küresel Krizi, KOBİ'ler, Kriz Yönetimi, KOBİ Finansal Politikaları.*

JEL Sınıflaması: *G01, M10.*

Abstract. Global Crisis and Turkish SMEs: Crisis Management and Applied Financial Policies

The recent global crisis has reduced the growth rate of the world economy. Especially small and medium-sized enterprises (SMEs) were seriously affected by the global economic recession in 2008-2009. This study has been conducted so as to reveal the financial policies applied upon facing the negative impacts of the global crisis. In this study, the impact of the global crisis on the economy of Turkey are presented in a general framework and later on, the perspectives related to the financial policies that the SME's operating in Eskoop Industrial Zone implemented in crisis management will be introduced. The research has been conducted on 156 SMEs. In data analysis, "chi-square" technique has been used. The survey questionnaire has been applied to senior executives and business owners. The research findings support the theoretical sections of the study.

Keywords: *2008 Global Financial Crisis, SMEs, Crisis Management, SME Financial Policies.*

JEL Classification: *G01, M10.*

(a) Yıldız Teknik Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, 34349, İstanbul, Türkiye.
E-mail: cemalzehir@gmail.com
(b) İstanbul Aydın Üniversitesi, MYO Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, 34392, İstanbul, Türkiye.
E-mail: muge_aksu@yahoo.com
(c) İletişimden Sorumlu Yazar: Gazi Üniversitesi, Maliye MYO, 06500, Ankara, Türkiye.
E-mail: yasinsehitoglu@gmail.com

2011© Her hakkı saklıdır. All rights reserved.

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

1. GİRİŞ

1929 dünya ekonomik krizinden sonra küresel anlamda dünya ekonomi hacmini daraltan 2008 küresel krizi dünya ekonomisinin büyüme hızını düşürmüştür. ABD'de 2007 yılında konut piyasasında başlayan çöküntü, finansal piyasalarda büyük bir istikrarsızlığa neden olmuş ve daha sonra da likidite krizine dönüşerek dalga dalga bütün dünyaya yayılan küresel krizin zeminini oluşturmuştur (Kenc & Dibooglu, 2009). Önce ABD'de finans piyasalarında özellikle mortgage piyasasında ortaya çıkan kriz, zamanla diğer mali piyasaları ve bankalarla diğer sermaye piyasası araçlarını etkilemiştir (Shoham & Pelzman, 2011). Bu kriz ekonominin diğer sektörlerini de etkileyince, dış ticarette daralma, ekonomik küçülme, yüksek borç ve bütçe açığı gibi diğer makro ekonomik istikrarsızlıklara yol açarak ekonominin bütününe yayılmış ve finansal kriz ekonomik krize dönüşmüştür. Bugün ise ekonomik krizin bir borç krizine dönüştüğünü görülmektedir (Güngör,2011). Özellikle dünya ekonomisindeki payı büyük olduğu kabul edilen KOBİ'ler 2008 küresel ekonomik durgunluktan ciddi anlamda etkilenmişlerdir. Bu çalışma, Türkiye'de faaliyet gösteren KOBİ'lerin, krizin etkileri karşısında uyguladıkları finansal yönetim politikalarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu noktadan hareketle yapılan çalışmada, ilk önce kriz ve KOBİ'ler ile ilgili genel bir teorik çerçeve sunulmakta ve daha sonra Eskoop Sanayi Sitesinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin, finansal yönetime ilişkin bakış açıları ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Küresel kriz karşısında Türk KOBİ'lerinde kriz yönetimi ve uyguladıkları finansal politikaların incelenmesinin, bu alanda yapılan çalışmaların çok az olması nedeniyle literatüre önemli katkılar sağlayacağı ve bu çalışmadan sonra yapılacak çalışmalara da temel oluşturacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı 2008 Küresel Krizinden olumlu veya olumsuz etkilenen işletmelerin uyguladıkları finansal politikalar bakımından farklılık olup olmadığını belirleyip, neden- sonuç ilişkisini oluşturmaktır. KOBİ'lerin factoring, leasing, angel finanslama, swap, risk sermaye firmalarından destek alma, ihracat kredisi, ticari krediler, öz sermaye artırımı vb. gibi finansal çözüm yolları (Küçük, 2007; 256-257) baz alınarak, KOBİ'lerin kriz sürecinde uyguladıkları finansal politikalar tespit edilmiş ve krizden olumlu ve olumsuz etkilen işletmeler arasında uyguladıkları bazı finansal politikalara göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu politikalar sermaye artırımı, TL'ye dayalı düşük faizli uzun vadeli kredi sağlama, büyüme hedefli strateji, küçülme hedefli strateji, ödemeleri erteleme ve döviz bazlı kredilerden kaçınmadır. Bu doğrultuda krizden olumlu olarak etkilenen işletmelerin, daha fazla sermaye artırımına gittikleri, TL'ye dayalı krediden ziyade döviz bazlı kredileri tercih ettikleri ayrıca krizin etkilerine rağmen büyümeyi hedefledikleri tespit edilmiştir. Anlamlı farklılık çıkan finansal politikalar, anlamlı fark çıkmayan

finansal politikalar ve KOBİ'lerin haklarında fikir ve bilgi sahibi olmadığı bu sebeple de çalışmadan çıkartılan finansal politikalar sonuç bölümünde verilmiş ve tartışılmıştır.

2. KRİZ VE KOBİ'LER: 2008 KÜRESEL KRİZİNİN KOBİ'LERE ETKİLERİ

Ekonomik kriz, bir ülkede beklenmedik bir şekilde veya yanlış yönetsel tercihlerle belirli bir dönemde ortaya çıkan makro ekonomik buhranlar olarak tanımlanabilir. Kronik ve yüksek enflasyon, devalüasyon, hükümetlerin radikal para politikaları, dış ticaret dengesizlikleri, giderek artan iç ve dış borç vb. ekonomik kriz doğuran sebeplerden başlıcalarıdır (Ratko & Ulgen, 2009). Finansal liberalleşme ile ortaya çıkan krizler önemli maliyetleri de beraberinde getirmiştir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde finansal karakterli krizlerin maliyeti oldukça büyük olmuştur. 1970'lerin sonlarından günümüze gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sınırlı veya ve çok sistemik olmayan 51 ve sistemik karakterli olarak ta 117 kriz meydana gelmiştir (Miynat, 2007). Çiftçi & Çeviş'in (2012) Işık & Tünen'den (2008) aktardığına göre, 2008 finansal krizini diğer krizlerden ayıran en önemli özellik, bu krizin karmaşık ve yüksek hacimli türev ürünlerini kapsamasıdır. Türev ürünlerin balon ekonomiler yaratarak finansal krizi yayması ve krizin reel sektöre sıçraması sonucunda ise finansal krizin reel krize dönüşmesi kaçınılmaz olmuştur (Çiftçi & Çeviş, 2012, s.63)

KOBİ'ler gelişmişlik seviyesi ne olursa olsun ülkelerin ekonomik gelişmesinde önemli rol oynarlar. Sanayi devrimi sonrasında büyük işletmeler önem kazanmış olsa bile enformasyon devriminin başlattığı bilgi çağı ile KOBİ'ler yeniden üretim, rekabet, istihdam yaratma konularında öne çıkmaya başlamışlardır. Tüm dünyada ekonomik gelişmenin kaynağını, büyük oranda KOBİ'ler vasıtasıyla girişimci ekonomiler sağlamaktadır. KOBİ'ler birçok ülkede hem istihdam hem de ülke ekonomisi üzerinde önemli bir paya sahiptir. Özellikle küçük ölçekli üretime daha çok odaklanmış gelişmekte olan ülkelerde, KOBİ'lerin istihdam içindeki payının daha fazla olduğu görülmektedir (Nichter & Goldmark, 2009). Ülke ekonomilerinde KOBİ'lerin payları, mevcut işletmelerin yüzde 90'ından fazlasını oluşturmaktadırlar. Ülkemizde istihdamın yüzde 78'i, toplam yatırımların yüzde 50'si ve üretilen katma değerin yüzde 55'i KOBİ'lerce sağlanmaktadır. Bununla birlikte, KOBİ'ler toplam ihracatın yüzde 59'unu da oluşturmaktadır (KOSGEB, 2011, s.33).

Türkiye'de imalat sanayinde faaliyet gösteren işletmelerin ortalama yüzde 90'ını oluşturan KOBİ'lerde rekabet güçlerinin zayıflığı, bilgi yetersizliği, finansman zorlukları, teknoloji ve ihracat oranlarının düşük olması gibi sebepler, krizlerden olumsuz olarak etkilenmelerine yol açmıştır

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

(Alıç, Akboğa, Aslan & Kayabaşı, 2009, s.26). 2007 yılında başlayan ve tüm dünyayı ve ülkemizi de etkileyen küresel ekonomik kriz KOBİ'leri de olumsuz etkilemiştir. Türkiye ekonomisinin reel kesimi 2006 yılı ortasında kriz sinyali vermeye başlamıştır. Ancak ülkemizdeki büyük ölçekli firmalar, bankalar, KOBİ'ler ve ciddi bir borç stoku ile karşı karşıya gelen tüketiciler 2006 yılındaki dalgalanmanın geçici olduğunu düşünmüşlerdir. Bununla beraber iç talepte sıkıntı yaşayan Türkiye ekonomisi, üretim sıkıntısını dış taleple aşmaya çalışırken küresel ekonomik krizden daha da olumsuz etkilenmiştir. TİSK'in "2008 Yılı Çalışma İstatistikleri ve İşgücü Maliyeti" araştırma sonuçlarına göre, küresel ekonomik krizin etkilediği Türkiye ekonomisini 2008 yılının ikinci yarısında ve 2009 yılında daha belirgin olarak üretim, satışlar, yatırım ve ihracat açısından önemli bir düşüş yaşamıştır (Çolak, 2009; Uzunoğlu, 2009; Çetinkaya &Erdoğan, 2010). Ayrıca, KOBİ'lerin bankalar aracılığı ile sağlamış olduğu kredi miktarının toplam krediler içindeki payı inceliğinde, ekonomik koşullar doğrultusunda kullandırılan kredi miktarının değiştiği gözlemlenmiştir. KOBİ kredilerindeki artış, 2009 yılı itibariyle kendisini tüm dünyada gösteren küresel ekonomik kriz ile birlikte sona ermiştir. Talepte meydana gelen azalış ile birlikte yaşanan daralma, KOBİ'ler tarafından kullanılan kredilerde azalmaya neden olmuştur (Kenc & Dibooglu,2009). Toplam bankacılık sektörü kredilerindeki artış 2008 sonlarında krizin tırmanmasına kadar nispeten yüksek düzeylerde seyretmesine rağmen, KOBİ kredilerindeki artış 2008 başından itibaren hız kaybetmeye başlamıştır. Aralık 2006 ile Kasım 2009 arasında, KOBİ kredilerindeki kümülatif artış yaklaşık yüzde 35 olmuştur; bu oran diğer (KOBİ dışı) kurumsal kredilerdeki artış hızının sadece yarısı kadardır. KOBİ'lerin takipteki kredileri 2008'in ortalarında yüzde 4'ün biraz altında iken 2009'da yüzde 8'e çıkmıştır (Dünya Bankası, 2010).

Tablo 1. Türlerine Göre Kredi Dağılımı (Milyon TL)

	MİLYON TL			% Paylar			Geç.Yıl Aynı Dön.Göre Artış		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
KOBİ	76.842	84.919	83.886	26,9	23,1	21,4	28,9	10,5	- 1,2
KURUMSAL	113.795	165.076	179.662	39,8	44,9	45,8	26,1	45,1	8,8
BİREYSEL	94.980	117.449	129.073	33,3	32,0	32,9	37,5	23,7	9,9
TOPLAM	285.616	367.445	392.621	100,0	100,0	100,0	30,4	28,6	6,9

Kaynak: BDDK, 2009; s.64

2009 yılı içerisinde KOBİ kredilerinin toplam krediler içindeki payının yüzde 21,4 olduğu görülmektedir. Tablo 1 incelendiğinde küresel ekonomik krizin KOBİ tanımına giren işletmeleri kullandırılan krediler açısından da

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

etkilediği görülmektedir. 2008 yılına göre kurumsal ve bireysel nitelikte krediler artışını sürdürürken, KOBİ kredilerinde 2008 yılına göre yüzde 1,2 oranında azalış yaşandığı görülmektedir. Bu noktada bankaların kriz dönemlerinde KOBİ'lere karşı daha temkinli davrandıkları sonucuna varmak mümkündür.

Bununla beraber krizden olumsuz etkilenen firmalar beklenenden daha az sermaye artırımına giderken, olumlu etkilenen firmalar ise beklenenden daha fazla sermaye artırımına gitmektedir. Krizden farklı şekilde etkilenen firmaların sermaye artırımı konusunda farklı tepki vermeleri özellikle enflasyonist dönemlerde üretim maliyetleri yükseltmekte, işletmelerin öz kaynakları erimektedir. Sabit varlık yatırımı yapıp, belli bir üretim ve satış kapasitesine ulaşan işletme, enflasyonist dönemlerde aynı işi döndürebilmek için daha büyük bir sermaye sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır.

Her işletmenin ve bu durumda KOBİ'lerin kriz durumlarına yönelik olarak kriz yönetim stratejisi geliştirmeleri gerekir. İşletmelerde kriz iki türde meydana gelir. Bunlardan birincisi tehdit krizi, ikincisi ise fırsat krizidir. İşletmeler tehdit krizinden en az zararla kurtulmak, fırsat krizinden ise en çok kâr sağlayarak çıkmak ister. Tehdit krizinde olduğu gibi, fırsat krizinde de işletmelerin temel ilkeleri ve amaçları, kaynakları, değerleri ve örgüt yapısında değişim veya gelişme ortaya çıkar (Milburn, Randell & Watman, 1983). Kriz ortamını bir fırsat ve bir imkân olarak gören Tom Peters; "gelecekte başarılı olacak girişimci ve yöneticiler, krizleri pazar avantajını ele geçirmenin kaynağı olarak görenler olacaktır." (Peters, 1987, pp.93) görüşünü ileri sürerek geleceğin yöneticilerine kriz durumlarına hazırlıklı olmalarını önermiştir.

Bu bağlamda bu çalışma, 2008 küresel ekonomik krizini ülkemiz ekonomisinin lokomotiflerinden olan KOBİ'leri örnek alarak kriz ortamında uygulanabilecek finansal politikalara odaklanmaktadır. Çalışmamızda ilgili literatür kapsamında 20 adet finansal çözüme yer verilmiştir. Bu finansal politikalar; Factoring, Leasing, Forfaiting, Risk Sermayesi Yoluyla Finansman, Var Olan Kredi Borçlarını Yeniden Yapılandırma, Sermaye Artırımı, TL'ye Dayalı Düşük Faizli Uzun Vadeli Kredi Sağlama, Angel Finanslama, İhracat Kredilerinden Yararlanma, Swap, Forward, Future, Büyüme Hedefli Strateji, Küçülme Hedefli Strateji, Options, Şirket Birleşmeleri, Ödemeleri Erteleme, Döviz Bazlı Kredilerden Kaçınma, KOSGEB eğitim/destek/kredilerinden faydalanma, ve son olarakta Büyümenin Öz Kaynaklarla Finanse Edilmesi olarak sıralanabilir (Gönenç, 2002; Özgener, 2003; Zehir, 2005; Küçük, 2007; SPK, 2007; Karacan &Savcı, 2011; Wang, 2011; Kara, 2012). Tablo 2'de söz konusu finansal politikaların tanımlarına yer verilmiş, aralarındaki farkların karşılaştırmalı olarak göz önüne koyulabilmesi hedeflenmiştir.

Tablo 2 : KOBİ'lerin uyguladıkları - uygulayabilecekleri farklı finansal politikaların tanım ve önemleri

Var Olan Kredi Borçlarını Yeniden Yapılandırma: Borç, işletme dışından sağlanan fon kaynağıdır ve borcun vadesi ne kadar uzun olursa olsun vade sonunda faizi ile birlikte ödenmesi gerekir. Alınan borç iyi bir şekilde kullanılmadığı zaman işletmenin borçlanma ihtiyacı daha da artacak bu da faiz yükünü artıracaktır. Faiz ödemeleri işletmenin likiditesini azaltacak ve işletmeyi ödeme güçlüğü ile karşı karşıya bırakacaktır. Bu durum da işletmeleri pazar fırsatlarından alıkoyabilecektir. İşletmelerin borçlanma yüzünden başarısızlığa uğramamaları için yapılması gereken, işletmenin sabit yükümlülüklerini karşılama kapasitesi ve gücünün analiz edilmesidir (Karacan ve Savcı, 2011; 44-45).
Sermaye Artırımı: Sermaye artırımı, şirketlerin kendi iç kaynaklarını (emisyon primi, yeniden değerleme değer artışı, yedekler, iştirak ve duran varlık satış kârları, temettü) kullanarak yapmış oldukları ve ortaklarından ilave kaynak talep etmeden bedelsiz olarak hisse senedi dağıttıkları sermaye artırım türüdür.
TL'ye Dayalı Düşük Faizli Uzun Vadeli Kredi Sağlama: KOBİ'ler, daha çok aile desteği ve bireysel borçlarla ve çoğunlukla yetersiz öz kaynak ile kurulmaktadır. KOBİ'ler faaliyetlerini öncelikli olarak öz kaynaklarıyla finanse etmekte, ticari kredi kullanımını ise bir finansman yöntemi olarak değil, öz kaynakların yetersiz olduğu aşamada başvurulan çare olarak algılamaktadırlar. Diğer finansman araçlarının kullanımı ise göreceli olarak daha az gerçekleşmektedir. Türkiye'de kredi kullanan küçük işletmelerin oranı %50, orta ölçekli ve büyük işletmelerin oranı ise %68 ve %62'dir (KOSGEB, 2011).
Factoring: Factoring işletme varlıklarının bir bölümünün dış kaynaklardan finansmanına olanak sağlamaktadır. Faktör (genellikle bir factoring şirketi) ya da banka firmanın (müvekkil) mal ve hizmet akımından doğan alacaklarının devralmakta ve belirli bir tutarı komisyon olarak düştükten sonra fatura bedelini müvekkile ödemektedir. Müşteri açısından factoring işlemi, alacakların vadesinden önce paraya çevrilmesidir (Berk,2005;242).
Leasing (Finansal Kiralama): Bir yatırım malının mülkiyeti leasing şirketinde kalmak üzere, belirlenen kiralar karşılığında kullanım hakkının kiracıya verilmesi ve sözleşmede belirlenen bir değer üzerinden sözleşme süresi sonunda mülkiyetin kiracıya devredilmesidir. Bu süre boyunca malın bakımı, onarımı ve sigorta primlerinin ödenmesinden kiracı sorumludur (Kaya,2009; 293). Bunun sonucunda leasing, özellikle büyümekte olan şirketlerin, ekipman satın alma riski olmadan işletme maliyetlerini azaltarak üretim kapasitelerini artırabilmelerine olanak sağlar (Wang, 2011;133).

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

Forfaiting: Vadeleri altı aydan başlayan yatırım malları ihracatından kullanılan bir finansman tekniğidir. Forfaiting işleminin yapılışı incelenirse yurtdışından ithal edilmek istenen bir yatırım bedelini, ekonomik ömrüne yayılarak taksitlerle ödenir. Önce ithalatçı ve ihracatçı firmalar aralarında bir ticari anlaşma yaparak bir fiyat ve ödeme planı saptarlar sonra ithalatçı firma, malları teslim alır. Karşılığı olarak banka garantisini temin ettikten sonra borç senetlerini bankası aracılığıyla ihracatçıya iletir. Belli bir iskonto oranı karşılığında ihracatçı alacakları nakde çevirmek için bir forfaiterle anlaşır. İhracatçının ithalatçıdan alacağı belgeleri forfaitere vermesi ve karşılığında da iskontolardan sonra alacağını nakit olarak almasıyla ihracatçının alışverişle ilgili sorumluluğu biter (Parasız, 2005; 711).
Risk Sermayesi Firmalarından Destek Alma: Finansal gücü yetersiz yaratıcı ve dinamik girişimcilerin yatırım projelerinin gerçekleşmesini sağlayacak olanaklar sunmaktır (Küçük, 2007; 274).
Angel Finanslama: Girişim tecrübesine sahip yatırımcıların kendi para ve deneyimleriyle çoğunlukla yeni başlayan ve ilk evrelerinde olan işletmelere yaptıkları ortaklık içeren bir finansman tekniğidir (Güney, 2008; 168).
Swap işlemleri: Döviz kurları ve faiz oranlarındaki dalgalanmaların meydana getirdiği riskleri asgari düzeye indirgemek maksadıyla, döviz bazında geliştirilen bir finansman tekniği olup, Türkçede değiş-tokuş işlemleri olarak ifade edilmektedir. Basit bir ifadeyle, finansal varlık takası (swaps), gelecekteki farklı koşullardaki bir dizi ödemeyi takas etmek için iki firma arasında yapılan anlaşma olarak tanımlanmaktadır (Civan, 2010; 360).
Forward: Gelecekte belirli bir tarihte teslim ve ödemesi yapılacak olan bir malın vade, fiyat ve miktarının bugünden belirlenerek sözleşmeye bağlandığı işlemdir (Civan, 2010; 345).
Future: Futures işlemleri; hazine bonosu, tahvil, mal veya Euro-dolar gibi değerlerin belirli bir tarih ve fiyattan organize piyasalarda alım veya satım sözleşmeleridir (Berk, 2005; 352).
Options: Opsiyon sözleşmeleri opsiyonu olan tarafa, ödediği opsiyon primi karşılığında, belirli bir vadeye kadar, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte ekonomik veya finansal göstergeyi, sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizi alma veya satma hakkı veren, satan tarafı ise yükümlü kılan sözleşmedir (SPK, 2007; 7).
Büyüme Hedefli Strateji: İşletmenin belli bir ölçekten başlayarak yapısını oluşturan maddi ve beşeri unsurlarında meydana gelen niceliksel ve niteliksel değişmeler ve gelişmeler olarak tanımlanabilir (Özgener, 2003;138).
Küçülme Hedefli Strateji: Örgütün kapasite ve farklılaşma düzeyinde meydana gelen indirim veya organizasyonun performansını iyileştirmek niyetiyle, işgücünü azaltmak için

bilinçli olarak alınan örgütsel kararlardır (Coşkun & Birgili, 2001; 5).
Şirket Birleşmeleri: İki veya daha fazla şirketin tüm kaynaklarını bir araya getirerek, hukuki varlıklarını kaybetmeleri ve ortaya yeni bir işletme olarak çıkmaları stratejisidir (Balaban & Okutan, 2007; 302).
Ödemeleri Erteleme: Yabancı para cinsinden borcu bulunan ve gelirlerini ulusal para cinsinden kazanan firmalar açık pozisyon sorunu ile karşı karşıya kalırlar. Devalüasyon sonrasında, yerli para cinsinden borcu artan firmanın gelirleri ya da varlıkları aynı seviyede kalır ve bu nedenle borcunu ödeme ya da yenileme kapasitesi düşer (Gençay, 2007; 43).
Döviz Bazlı Kredilerden Kaçınma: Yüksek derecede dolarize ekonomilerdeki bankalar yabancı para cinsinden geliri çok az ya da hiç olmayan firmalara da yabancı para cinsinden kredi kullandırma eğiliminde olmaktadırlar. Bu durum yabancı para pozisyonlarında dengesizlik yaratarak, bilançoların bozulmasına neden olmaktadır. İşletmeler bu riskler dolayısıyla döviz bazlı kredilerden kaçınmak isteyebilirler (Gençay, 2007; 42).
İhracat Kredilerinden Yararlanma: İhracata yönelik mal üreten imalatçı ve imalatçı-ihracatçı KOBİ'lerin piyasalardaki rekabet güçlerini artırabilmek için ihracata hazırlık aşamasındaki finansman ihtiyaçlarının karşılanmasıdır (www.eximbank.gov.tr), (28.08.2013).

3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Çalışmanın amacı 2008 Küresel Krizden olumlu veya olumsuz etkilenen işletmelerin uyguladıkları finansal politikalar bakımından farklılık olup olmadığını belirleyip, neden- sonuç ilişkisini oluşturmaktır. Firmaların krizden ne ölçüde etkilendiğinin ölçülmesi, çalışmanın finansal politikalar çerçevesinde oluşturulan hipotezlerinin test edilmesi için önemlidir. Bu sebeple çalışmanın ilk hipotezi olan H1 şu şekilde kurulmuştur.

H1: Firmalar 2008 krizinden olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilenmiştir.

Finansman olanakları dar ve sermayeleri yetersiz olduğu bilinen KOBİ'lerin özellikle kriz süreçlerinde işletmeler için en uygun borçlanma yapılmalı, durgunluğun olumsuz etkilerini azaltmak için maliyeti yüksek kredilerden kaçınmaları gerekmektedir (Karacan ve Savcı, 2011; 44-45). Bu bakış açısıyla H2 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H2: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*Var Olan Kredi Borçlarını Yeniden Yapılandırma"* politikası bakımından farklılık vardır.

Şirketlerin bedelsiz sermaye artırımına gitme nedenlerinin başlıca nedenleri emisyon primi ile iştirak ve duran varlık satış kârı kalemlerinden

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

yapılan sermaye artırımlarının şirkete sağladığı vergi avantajıdır. Sermaye Artırımı şirketlerin enflasyon karşısında erimiş olan sermayeyi güncellemek amacıyla yaptığı bir işlemdir. Ancak enflasyonist ortamlarda çok küçük ölçekli işletmelerin sermaye artırımına gitmekte zorluk çektikleri bilinmektedir. Bu bakış açısıyla H3 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H3: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*Sermaye Artırımı"* politikası bakımından farklılık vardır.

KOBİ'ler, daha çok aile desteği ve bireysel borçlarla ve çoğunlukla yetersiz öz kaynak ile kurulmaktadır. İşletme döneminde KOBİ'ler faaliyetlerini öncelikli olarak öz kaynaklarıyla finanse etmekte, ticari kredi kullanımı ise bir finansman yöntemi olarak değil, öz kaynakların yetersiz olduğu aşamada başvurulan çare olarak algılamaktadırlar (KOSGEB, 2011; 32). Kriz süreçlerinde KOBİ'ler diğer finansman olanakları konusunda hem bilgi eksikliği hem de sınırlı seçeneklerinden dolayı krizi atlatma sürecinde en çok TL'ye dayalı düşük faizli uzun vadeli krediyi tercih ettikleri görülmektedir. Bu bakış açısıyla H4 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H4: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*TL'ye Dayalı Düşük Faizli Uzun Vadeli Kredi Sağlama"* politikası bakımından farklılık vardır.

Kriz sürecinde KOBİ'ler özellikle büyük miktardaki alacakları için maliyeti yüksek de olsa factoring yöntemiyle nakit akışındaki sorunlara belli ölçüde çözüm getirebilirler. Factoring anlaşmasıyla factor, satıcı firmanın yaptığı kredili satışlarla ilgili her türlü muhasebe kaydını tutar, satışlardan doğan alacakları vadesinde tahsil ve takip eder. Dahası tahsil edememesi halinde doğacak kayıpları karşılamak, satıcı firmanın talebi üzerine satış tutarının belli bir yüzdesinde kredi vermek, müşterilerin mali yapıları hakkında bilgi toplamak, piyasa araştırması yapmak gibi fonksiyonları da üstlenir (Uludağ & Arıcan, 2001;340). Bu bakış açısıyla H5 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H5: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*Factoring"* politikası bakımından farklılık vardır.

KOBİ'lere avantaj sağlayacak bir diğer finansal politika olan Leasingin öz sermaye yetersizliğinde bile yatırımların finanse edilebilmesi, mal sahipliğinin leasing şirketinde olması ile özel bir teminatın aranmaması, katma değer vergisinin bazı mallarda uygulanmaması, vergi maliyetlerinin azalması (Berk, 2005;263) KOBİ'ler için en önemli avantajlar arasında yer alır. Bu bakış açısıyla H6 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H6: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*Leasing"* politikası bakımından farklılık vardır.

Özellikle uluslararası piyasalarda ticaret hacmi dar olduğu bilinen KOBİ'lerin risklerini bir ölçüde azaltmak adına, vadeleri altı aydan başlayan

yatırım malları ihracatından kullanılan bir finansman tekniği olan (Parasız, 2005; 711) forfaiting yöntemi durgunluk dönemlerinde kullanılabilir. Bu bakış açısıyla H7 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H7: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*Forfaiting"* politikası bakımından farklılık vardır.

Türkiye'de pek kullanılan bir finansman yöntemi olmamasına rağmen risk sermayesi özellikle öz kaynak sorunun olan KOBİ'ler için krizi atlatmaları için bir seçenek olabilir. Bu bakış açısıyla H8 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H8: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*Risk Sermayesi Firmalarından Destek Alma"* politikası bakımından farklılık vardır.

Girişim tecrübesine sahip yatırımcıların kendi para ve deneyimleriyle çoğunlukla yeni başlayan ve ilk evrelerinde olan işletmelere yaptıkları ortaklıkları içeren bir finansman tekniği olarakta bilinen angel finanslama (Güney, 2008; s.168) enflasyonist ve durgunluk dönemlerinde sağlayacağı sermaye ve tecrübe ile KOBİ'lerin bu süreci daha az hasarla atlatmalarını sağlayabilir. Bu bakış açısıyla H9 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H9: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*Angel Finanslama"* politikası bakımından farklılık vardır.

Kriz sürecinde iç piyasalarda yaşanan daralmaya karşılık KOBİ'ler uluslar arası piyasalardaki rekabet güçlerini artırmak adına ihracat kredilerinden de yararlanabilirler. Bu bakış açısıyla H10 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H10: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*İhracat Kredilerinden Yararlanma"* politikası bakımından farklılık vardır.

Kur ve faiz riskine karşılık özellikle dalgalanmaların yüksek olduğu dönemlerde KOBİ'ler swap yönteminide kullanılabilir. Bu tekniğinin kullanım nedenleri arbitraj, varlıkların getiri oranını yükseltmek, risk yönetimi, kaynak maliyetini düşürmek ve alım-satım yolu ile kazanç sağlamak olarak ifade edilmektedir (Civan, 2010; 360). Bu bakış açısıyla H11 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H11: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*Swap"* politikası bakımından farklılık vardır.

Fiyatlardaki dalgalanmalardan diğer büyük ölçekli işletmelere göre daha çok etkilenen KOBİ'ler enflasyonist dönemlerde forward yöntemini kullanabilir. Forward işlemlerinin ve forward piyasalarının iki temel fonksiyonu bulunmaktadır. Birincisi, fiyatlarda söz konusu olabilecek dalgalanmalar nedeni ile oluşacak kur riskine karşı korunmak amacıyla kullanılması; ikincisi ise, spekülatif amaçlı kazanç sağlamak maksadıyla kullanılmasıdır. (Civan, 2010; 345). Bu bakış açısıyla H12 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

H12: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*Forward*" politikası bakımından farklılık vardır.

Sermaye piyasaları finansal araçları kullanma konusunda etkin olmadığı bilinen KOBİ'ler; hazine bonosu, tahvil, mal veya Euro-dolar gibi değerlerin belirli bir tarihte ve belli bir fiyattan organize piyasalarda alım veya satım sözleşmesi olarak bilinen future yöntemi ile (Berk, 2005; 352) sermaye artırımı sağlayabilirler. Bu bakış açısıyla H13 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H13: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*Future"* politikası bakımından farklılık vardır.

Opsiyon sözleşmeleri opsiyonu olan tarafa, ödediği opsiyon primi karşılığında, belirli bir vadeye kadar, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte ekonomik veya finansal göstergeyi, sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizi alma veya satma hakkı veren, satan tarafı ise yükümlü kılan sözleşmedir (SPK, 2007; 7). Kur, faiz ve enflasyon risklerine karşılık KOBİ'ler belirsizliğin fazla olduğu kriz sürecinde opsiyon yöntemini kullanabilirler. Bu bakış açısıyla H14 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H14: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*Options"* politikası bakımından farklılık vardır.

Kriz süreci ne kadar üretim ve verimliğin düşme süreci olarak bilinse de aynı zamanda fırsat süreci olarak da bilinmektedir. Özellikle krizin etkilerinden diğer işletmelerine göre daha az etkilenen ya da olumlu etkilenen KOBİ'ler bu süreci kara dönüştürmek adına büyüme stratejisini tercih edebilirler. Bu bakış açısıyla H15 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H15: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*Büyüme Hedefli Strateji"* politikası bakımından farklılık vardır.

Örgütün kapasite ve farklılaşma düzeyinde meydana gelen indirim veya örgütün performansını iyileştirmek niyetiyle, işgücünü azaltmak için bilinçli olarak alınan örgütsel karar (Coşkun & Birgili, 2001; 5) olarakta açıklanan küçülme hedefli strateji politikası özellikle kriz dönemlerinde krizin olumsuz etkilerini azaltmak adına mali konuda güçlük yaşayan KOBİ'lerin uygulayabilecekleri bir finansal politikadır. Bu bakış açısıyla H16 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H16: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*Küçülme Hedefli Strateji"* politikası bakımından farklılık vardır.

Birleşme, iki veya daha fazla şirketin tüm kaynaklarını bir araya getirerek, hukuki varlıklarını kaybetmeleri ve ortaya yeni bir işletme olarak çıkmaları stratejisidir (Balaban & Okutan, 2007; 302). Özellikle rekabet güçlerinin daha da azaldığı kriz süreçlerinde KOBİ'ler başka bir firmayla birleşerek rekabet güçlerini artırabilirler. Bu bakış açısıyla H17 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H17: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*Şirket Birleşmeleri"* politikası bakımından farklılık vardır.

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

Yabancı para cinsinden borcu bulunan ve gelirlerini ulusal para cinsinden kazanan firmalar açık pozisyon sorunu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Devalüasyon sonrasında, yerli para cinsinden borcu artan firmanın gelirleri ya da varlıkları aynı seviyede kalır ve bu nedenle borcunu ödeme ya da yenileme kapasitesi düşer (Gençay, 2007; 43). Kriz süreçlerinde ödemelerini ertelemek zorunda kalmamak için KOBİ'ler farklı finansman yöntemlerinden faydalanabilirler. Bu bakış açısıyla H18aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H18: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*Ödemeleri Erteleme"* politikası bakımından farklılık vardır.

Mali yapısı zayıf olan firmalar kur ve faiz riskini göz önünde bulundurarak özellikle verimliliğin düştüğü kriz dönemlerinde maliyeti yüksek döviz bazlı kredilerden kaçınmalıdırlar. Bu bakış açısıyla H19 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H19: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*Döviz Bazlı Kredilerden Kaçınma"* politikası bakımından farklılık vardır.

Özellikle kriz donemlerinde KOBİ'lerin kaliteli ve verimli mal/hizmet üretmelerinin sağlanması, KOBİ'lerin rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek amacıyla genel işletme geliştirme faaliyetlerinin teşvik edilmesi, KOBİ'lerin yurt içi ve yurt dışı pazar paylarını artırmak amacıyla tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesi, proje hazırlama kapasitesi düşük KOBİ'ler ile KOSGEB hedef kitlesine yeni dahil olmuş sektörlerdeki KOBİ'lerin de mevcut KOSGEB desteklerinden faydalanması yollarıyla KOBİ'lerin finansman başta olmak üzere tek başlarına çözümünde zorlandıkları birçok soruna çözüm bulunmasında (www.kosgeb.gov.tr, 01.09.2013) KOSGEB`in Eğitim/Destek/Kredilerinden Faydalanma KOBİ'ler için belirsizliğin fazla olduğu kriz sürecinde faydalanabilecekleri finansal politikalardan biridir. Bu bakış açısıyla H20 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H20: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*KOSGEB Eğitim/Destek/Kredilerinden Faydalanma"* politikası bakımından farklılık vardır.

KOBİ'ler kriz donemlerinde yüksek faiz oranlı kredi kaynaklarından uzaklaşarak, büyümelerini ve gelişmelerini özkaynaklarla finanse etmeye de çalışabilirler. Bu bakış açısıyla H21 aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H21: Krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında "*Büyümenin Öz Kaynaklarla Finanse Edilmesi"* politikası bakımından farklılık vardır.

4. METODOLOJİ

4.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu araştırmanın amacı; Türkiye'de faaliyet gösteren KOBİ'lerin küresel krizin olumsuz etkilerini azaltmak için uyguladıkları finansal politikaları

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

tespit etmektir. Ayrıca, firmaların krizden ne şekilde etkilendikleri ile krizin etkilerini azaltmak amacıyla uyguladıkları finansal politikalar arasındaki neden sonuç ilişki araştırılmış ve geliştirilen hipotezler test edilmiştir. Bilindiği gibi, KOBİ'lerin genel olarak işletmeler içindeki toplam oranı, toplam istihdamdaki oranı bakımından Türkiye ekonomisindeki yeri ve önemi büyüktür. Ayrıca toplam yatırımlar ve yaratılan katma değer içindeki payı da azımsanmayacak düzeydedir. Bu bakımdan KOBİ'ler hem ülke ekonomisine ivme kazandırmakta hem de sosyal istikrara katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle, KOBİ'lerin faaliyetlerini sürdürebilmeleri ve özellikle kriz dönemlerinin olumsuzluklarından en az düzeyde etkilenmelerini sağlayabilmek için KOBİ'leri desteklemeye yönelik çeşitli politikalar belirlenmelidir. Araştırmada elde edilen bulgular yardımıyla, KOBİ'lerin küresel krizin olumsuz etkilerini azaltmak için uyguladıkları finansal politikalar tespit edilecektir. Ayrıca krizin etkileri sonucunda KOBİ'lerin kriz yönetim politikaları test edilmiş ve kriz sonucunda işletmeler için önem kazanan konular irdelenmiştir. Araştırmaya dâhil edilen deneklerin ankette yer alan ifadeleri doğru algılayıp, tarafsız olarak yorumladıkları varsayılmıştır. Araştırmanın en önemli sınırlılığı krizin yarattığı bazı sorunların ve olumsuz etkilerin ele alınmış olmasıdır. Bazı sorunların ve etkilerin bir anket formu ile tespit edilmesi güçtür. Bu bakımdan, bu araştırmada bir anket formu ile tespit edilmesi muhtemel etkiler ele alınmıştır. Ayrıca, anket soru formlarının bazılarının işletmelerin birinci derece yetkili kişileri tarafından cevaplandırılmamış olması da araştırmanın sınırlılıklarındandır.

4.2. Araştırmanın Metodolojisi

Çalışmada, "uygulamalı" araştırma modeli kullanılmıştır. Uygulamalı araştırmalar; üretilen bilgilerin değerlendirilmesi, çevrenin kontrol edilmesi ve sorunların çözümünün sağlanması amacıyla yapılan araştırmalardır. Uygulamalı araştırmaların temel özelliği; anket, görüşme, gözlem ve örnekleme gibi araçlarla ana kütlenin ilgilenilen özelliklerini ortaya koymaktır (Andıç, 2011; 29)

Araştırma sonuçlarının etkin ve tutarlı olması, araştırma sürecinde izlenen yöntemle yakından ilişkilidir. Bu nedenle araştırma yönteminin açıklanması, elde edilen verilerin değerlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Aşağıda araştırmanın amaçlarını gerçekleştirmek ve hipotezleri sınamak için; veri toplama aracının geliştirilmesi, araştırma örnek kütlesinin belirlenmesi, anket formlarının hazırlanıp işletmelerle yüz yüze anket yapılması, cevaplanan anket formlarındaki verilerin düzenlenmesi ve verilerin analiz edilmesinde kullanılan istatistiksel analizler hakkında bilgi verilecektir.

Araştırmanın ana kütlesi, Eskoop Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteren 934 KOBİ üzerindedir. Bu işletmelerden rastsal (tesadüfi) örnekleme yöntemi

ile 156 işletme seçilmiş ve araştırma bu işletmeler üzerinde yürütülmüştür. Araştırma için Eskoop Sanayi Bölgesinin seçilme sebebi konum olarak İkitelli gibi merkezi bir sanayi bölgesinde oluşu, altyapı olarak metro, doğalgaz, sektörel eğitim, sağlık hizmetleri, arıtma tesisleri, ulaşım için İETT otobüs ve minibüs servislerine yakın olması, KOSGEB, TSE gibi imkânlara sahip olmasıdır.

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

4.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Analizi

Araştırma için gerekli verilerin elde edilmesinde anket yöntemi kullanılmış, veriler bir soru formu yardımıyla toplanmıştır. Anket soruları hazırlanırken literatürden, konu ile ilgili tezler ve araştırmalardan yararlanılmış ve olası sorular belirlenmeye çalışılmıştır. Hazırlanan anket soru formları araştırma kapsamına alınan 156 işletme ile yüz yüze yapılmıştır. Dolayısıyla, anketlerin toplanma oranı yüzde 100 olmuştur. Araştırmada kullanılan anket soru formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde ankete katılan KOBİ yetkililerinin bazı demografik bilgileri belirlenmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde ise; ankete katılan işletmelerin krizden ne ölçüde etkilendiğinin ölçümüne sonrasında ise kriz sürecinde uyguladıkları finansal politikaları tespit etmeye yönelik sorular yer almaktadır. Anket soru formuyla toplanan veriler, SPSS 15 paket programına yüklenmiş ve analiz aşamasında yapılan tüm istatiksel işlemlerde paket programdan yararlanılmıştır. Verilerin analizinde; "frekans dağılımı", "ki-kare" teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin sunulmasında frekans tabloları kullanılmıştır. Araştırmanın hipotezlerini test etmek için ki-kare analiz teknikleri kullanılarak, hipotezler 0.05 anlamlılık düzeyinde sınanmıştır.

5. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmamıza dâhil edilen KOBİ'lerin bazı demografik özellikleri şu şekildedir. Araştırmaya katılan KOBİ yetkililerinin eğitim durumlarına göre; % 1,5'i ilk/ortaokul, %41,7'si lise, % 42,3'ü MYO/fakülte ve % 4,5'ü yüksek lisans/doktora mezunudur. KOBİ'lerin hukuki yapılarına göre; %16,7'si şahıs işletmesi, % 66'sı limited ve %17,3'ü anonim işletmedir. Faaliyet alanlarına göre KOBİ'lerin % 91'i imalat sanayi, % 6,4'ü inşaat ve %2,6'sı ulaştırma alanındadır. Faaliyet süreleri göre; % 1,3'ü 1 yıldan az, % 9,6'sı 1-3 yıl, % 36,5'i 4-9 yıl, % 52,6'sı 10 yıldan fazla süredir faaliyet göstermektedir.

Bu çerçevede ilk olarak firmaların krizden ne ölçüde etkilendiğinin ölçümü yapılmaya çalışılmıştır. Zira çalışmanın finansal politika odaklı diğer hipotezlerinin test edilmesi için bu nokta önemlidir. Firmaların kriz döneminde olumlu ya da olumsuz olarak etkilendiğinin belirlenmesi amacıyla 156 firmaya anket çalışması yapılmıştır. Firmaların krizden ne ölçüde etkilendiğinin test edilmesi için 13 maddelik 7'li likert ölçeği (değişimdeki

azalma>%50=1, değişimdeki artma>%50=7) kullanılmıştır. 13 maddenin tamamı aşağıda gösterilmiştir;

M1: Satış miktarındaki değişim
M2: Hammadde ve malzeme kullanım oranındaki değişim
M3: İşgücü oranındaki değişim
M4: Rekabet gücünde değişim
M5: Kârlılıkta değişim
M6: Likidite ve nakit akışı vb. finansal konulardaki değişim
M7: Öz kaynaklardaki değişim
M8: Sabit giderlerdeki değişim
M9: Kapasite kullanım oranındaki değişim
M10: Pazar payındaki değişim
M11: Yabancı kaynak kullanımındaki değişim
M12: İthalat oranındaki değişim
M13: İhracat oranındaki değişim

Firmaların 13 maddeye verdikleri yanıtların güvenilirlikleri için Cronbach Alpha[1] değerine bakılmış, alpha değeri 0,890 olarak bulunmuştur. Böylece verilerin güvenilirliğinin yüksek olduğu (alpha>0,600) görülmüştür. Ancak bu 13 maddeden elde edilecek tek bir değeri, firmaların krizden ne ölçüde etkilendiklerinin bir göstergesi olarak kullanabilmek için ölçek içinde kullanılan değişkenlerin ölçekle olan korelasyonuna bakılmış, M8 ve M11 değişkenlerinin ölçekle olan korelasyonlarının çok düşük olması sebebiyle ölçekten çıkarılmıştır. Ayrıca, firmaların büyük bölümünün ithalat-ihracat yapmadıkları belirlenmiş, M12 ve M13 değişkenlerinin de ölçekle olan korelasyonlarının düşük olduğu tespit edilmiş ve bu doğrultuda analizden çıkartılması uygun görülmüştür.

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

1 Cronbach alpha katsayısı, ölçekte yer alan k maddenin varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan bir ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır (Özdamar,2002).Cronbach alpha katsayısı 0 ile 1 arasında bir dağılım gösterir. Alpha değerinin negatif çıkması homojen bir yapıyı ölçmediğini ifade eder. Genel olarak ölçek için elde edilen alpha katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan ölçüt değerler şöyledir; 0.00 <= alpha < 0.40 ise ölçek güvenilir değil, 0.40 <= alpha < 0.60 ise ölçek düşük güvenilirlikte,0.60 <= alpha < 0.80 ölçek oldukça güvenilir ve 0.80 <= alpha < 1.00 ise ölçek yüksek derecede güvenilir (Baydur ve Eser, 2006). Bizim çalışmamızda M8, M11, M12 ve M13 değişkenleri analizden çıkarıldıktan sonra Cronbach alpha değeri 0,924 değerine yükselmiştir. Bu değer yüksek derece güvenilir bir değerdir.

Tablo 3: Güvenilirlik Testi (Cronbach Alpha Değeri)

	Düzeltilmiş, toplam Korelasyon	Cronbach's Alpha, (silinirse)
M1	,783	,871
M2	,788	,871
M3	,746	,874
M4	,620	,881
M5	,733	,875
M6	,792	,873
M7	,612	,881
M8	,019	,908
M9	,733	,874
M10	,709	,877
M11	,205	,896
M12	,327	,892
M13	,433	,889

M8, M11, M12 ve M13 değişkenleri analizden çıkarıldıktan sonra Cronbach alpha değeri 0,924 değerine yükselmiştir. Bu değişkenlerle içsel tutarlılığın test edilmesi için, bir başka deyişle bu değişkenlerin tek bir ölçek olarak değerlendirilebilmesi için faktör analizi (Asal Bileşenler Yöntemi) yapılmıştır. Faktör analizi; değişkenler arasındaki yapılar içi korelasyonu inceleyen istatistiksel bir tekniktir. Birden fazla değişkeni sadece bir değişkende toplanmasını sağlar. KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değeri 0,878, Bartlett'in küresellik testi ki-kare değeri 983,865 (df=36, p=0,000) bulunmuştur. KMO değerine göre veriler faktör analizine oldukça uygundur (KMO>0,600). Asal Bileşenler Analizine göre tek bir faktör oluşturulmuş, oluşturulan faktör toplam değişkenliğin yüzde 63'ünü açıklamaktadır.

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

Tablo 4: Toplam Açıklanan Değişkenlik (Varyans)

	Başlangıç özdeğerler			Yükler		
Bileşenler	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	5,681	63,118	63,118	5,681	63,118	63,118
2	,795	8,835	71,953			
3	,656	7,287	79,239			
4	,546	6,069	85,309			
5	,416	4,622	89,930			
6	,316	3,508	93,438			
7	,249	2,768	96,206			
8	,202	2,245	98,451			
9	,139	1,549	100,000			

Böylece analize giren 9 değişkenin tek bir değişken olarak ifade edilebildiği görülmüştür. Firmaların krizden ne ölçüde etkilendiğine ilişkin 9 sorunun skor ortalamalarının genel ortalaması 3,26 (std=1,0838) bulunmuştur. Bu ortalamanın teorik ortalama olan 4 değerinden anlamlı bir fark teşkil edip etmediğinin tespiti için "bir örnek t-testi" yapılmıştır. Test istatistiği t=-8,520 (df=155, p=0,000) olarak belirlenmiştir. P değeri 0,05'ten küçük olduğundan firmaların krizden etkilendiğini söyleyen H_1 hipotezi kabul edilmiştir.

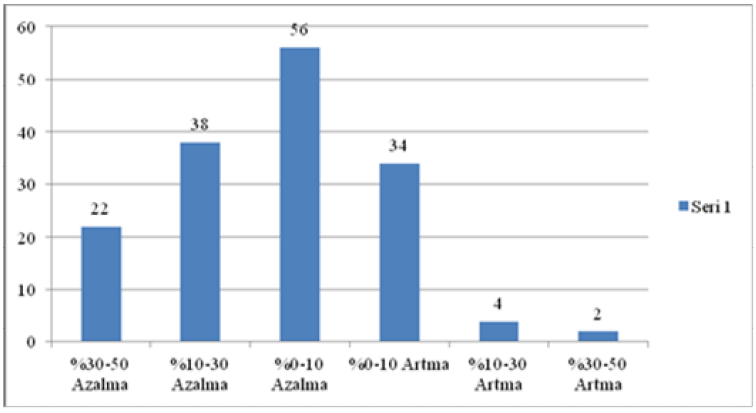
Tablo 5: Firmaların Krizden Ne Oranda Etkilendiklerine İlişkin İstatistik

	N	Ortalama	Std. Sap.	En Küçük	En Büyük
G. Ortalama	156	3,2607	1,0838	1,11	6,89

Tablo 6: Bir Örnek T-Testi

	t	Df	p (2-kuyruk)
G. Ortalama	-8,520	155	,000
**Test Value = 4*			

Ayrıca firmaların krizden etkilenmesine ilişkin 9 adet 7'li likert değişkenine ait skorların ortalaması teorik ortalama 4 değerinin altında kalan 116 firmanın olumsuz etkilendiği, üstünde kalan 40 firmanın olumlu olarak etkilendiği belirlenmiştir. Firmaların skor ortalamalarının histogramı Grafik 1'de gösterilmiştir.

Grafik 1. Araştırmaya Katılan İşletmelerin Krizden Olumlu veya Olumsuz Etkilenme Oranları

Çetinkaya & Erdoğan (2010) tarafından küresel krizin Sakarya ilindeki KOBİ'ler üzerinde etkilerini araştırmak için yapılan anket, çalışmayı desteklemektedir. Yapılan anketin sonuçlarına göre katılımcı KOBİ'lerin yüzde 50'si krizden etkilendiklerini, yüzde 43,2'si şiddetle etkilendiklerini ve yüzde 6,8'sı ise kararsız olduklarını ifade etmişlerdir (Çetinkaya & Erdoğan, 2010, s. 36). Ayrıca, Çek Cumhuriyeti'nde faaliyet gösteren 54 KOBİ'ye uygulanan anket bulguları da çalışmayı desteklemektedir. 39 işletme küresel krizden olumsuz etkilendiklerini geri kalan 15 işletme krizin etkisinin olmadığını belirtmişlerdir. Ancak hiçbirinin krizden olumlu etkilendiği görülmemiştir. Bu çalışma sonucunda krizin KOBİ'ler üzerindeki en büyük olumsuz etkisinin satışlardaki azalma olduğu tespit edilmiştir (Hornungová & Klímková, 2010). Krizin sadece Türkiye'deki KOBİ'leri değil dünyanın birçok ülkesindeki işletmeleri de olumsuz etkilediği bilinmektedir. Bucharest Üniversite'sindeki bir çalışmaya göre küresel krizden en çok etkilenen kesim Romanya GSYİH'nın yüzde 80'nini oluşturan KOBİ'lerdir. Romanya ekonomisi üzerinde büyük etkisi olan KOBİ'lerin kredi olanaklarının zayıflaması, talebin azalması, yatırım ve ihracat oranlarının düşmesiyle işletmelerin enflasyon ve kur riski ile baş etmeleri zorlaşmıştır. Romanya'da faaliyet gösteren KOBİ'lerin krizin etkisiyle büyük oranda daralmayı tercih etmeleri ülke ekonomisini büyüme hızını azaltmıştır (Hodorogel, 2009). 2008 Aralık ayında Business Barometer'ın Kanada'da KOBİ'ler üzerinde yapılan araştırmanın sonuçlarına göre KOBİ

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

sahiplerinin sadece yüzde 29'u işletmelerinin performanslarının 2008 yılında 2007'e göre daha güçlü olduğunu belirtmişlerdir. Ancak yüzde 40'ı 2008'deki verimliliklerinin 2007'ye göre daha düşük olduğunu ifade etmişlerdir. Sadece yüzde 17'si performanslarında gelişme beklediklerini, yüzde 44'ü ise performanslarının daha kötüye gideceğini belirtmişlerdir (OECD, 2009).

H1 kabul edildikten sonra, firmalara, kriz döneminde 20 farklı finansal uygulamanın hangilerini uyguladıkları sorulmuş, alınan cevaplarla (1=Evet/0=Hayır) krizden etkilenme arasında bir ilişkinin olup olmadığı araştırılmıştır. Firmaların uyguladıkları finansal politikalar ile krizden olumsuz yönde etkilenmesi arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla bir seri ki-kare analizi yapılmıştır. Ki-kare bağımsızlık testi; 2x2 ya da r x c tipindeki çapraz çizelgelerde gözlenen frekansların (Gij), marjinal olasılıklar yaklaşımına göre hesaplanan teorik frekanslara (Tij) benzerliğini test etmeyi amaçlar (Bircan, Karagöz & Kasapoğlu, 2003). Ki-kare (x2) Bağımsızlık Testi Analiz Sonuçları Ki-kare testi parametrik olmayan testler içinde en yaygın kullanımı olan testlerdendir. Eğer iki nitel değişken arasında bir ilişkinin varlığı ortaya koymak istenirse ki-kare bağımsızlık testine başvurmak gerekir (Bakan & Büyükbeşe, 2004). Hesaplanan ki-kare istatistiği daha sonra (r-1)(c-1) serbestlik derecesi (s.d.) ile tablodan bulunacak ki-kare değeri ile hipotezlere göre evren boyutunda bir ilişki olup olmadığı sonucuna varılır (Çömlekçi, 2001). Çalışmamızda değişkenlerin nitel olması sebebiyle ki-kare bağımsızlık testi uygulanmıştır. Yapılan ki-kare analizleriyle krizden olumlu veya olumsuz etkilenen işletmelerin uyguladıkları finansal politikaları üzerindeki anlamlı farklılıkların tespit edilmesi hedeflenmiştir. Uygulamaya alınan finansal politikalar aşağıda Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: İşletmelerin Uyguladıkları Finansal Politikalar

1. Var olan kredi borçlarını yeniden yapılandırma	**2.** Sermaye Artırımı
3. TL'ye dayalı düşük faizli uzun vadeli kredi sağlama	**4.** Factoring
5. Leasing	**6.** Forfaiting
7. Risk sermayesi firmalarından destek alma	**8.** Angel Finanslama
9. İhracat kredilerinden yararlanma	**10.** Swap
11. Forward	**12.** Future
13. Options	**14.** Büyüme hedefli strateji
15. Küçülme hedefli strateji	**16.** Şirket birleşmeleri
17. Ödemeleri erteleme	**18.** Döviz bazlı kredilerden kaçınma
19. KOSGEB eğitim/destek/kredilerinden faydalanma	**20.** Büyümenin öz kaynaklarla finanse edilmesi

Tablo 8'te görüldüğü gibi krizden olumlu etkilenen firmalarla olumsuz yönde etkilenen firmalar arasında uyguladıkları bazı finansal politikalar bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. Bu politikalar *sermaye artırımı*, *TL'ye dayalı düşük faizli uzun vadeli kredi sağlama*, *büyüme hedefli strateji*, *küçülme hedefli strateji*, *ödemeleri erteleme* ve *döviz bazlı kredilerden kaçınma* değişkenleri ile ifade edilmiştir.

Tablo 8. Finansal Politikalar Üzerine Ki-kare Analizi

	Pearson χ^2	**df**	**Asimp. p (2-kuyruk)**
Var olan kredi borçlarını yeniden yapılandırma	,299	1	,584
Sermaye Artırımı**(*)**	4,546	1	,033
TL'ye dayalı düşük faizli uzun vadeli kredi sağlama**(*)**	4,572	1	,032
Factoring	1,878	1	,171
Leasing	,430	1	,512
Büyüme hedefli strateji **(*)**	13,324	1	,000
Küçülme hedefli strateji **(*)**	15,033	1	,000
Ödemeleri erteleme **(*)**	9,169	1	,002
Döviz bazlı kredilerden kaçınma **(*)**	8,574	1	,003
KOSGEB eğitim/destek/kredilerinden faydalanma	2,007	1	,157
Büyümenin öz kaynaklarla finanse edilmesi	,039	1	,843

$p<0.05$

Forfaiting, *risk sermayesi firmalarından destek alma, angel finanslama*, *ihracat kredilerinden yararlanma*, *swap*, *forward*, *future*, *options*, *şirket birleşmeleri* değişkenlerine ilişkin politikalar yeterli veriye sahip olmadıkları için ki-kare analizine dahil edilmemiştir. Bunun nedeni daha çok firmaların bu tür korunma yöntemleri hakkında neredeyse hiçbir bilgiye sahip olmamasından kaynaklandığı görülmüştür. Bu noktada firmalara yönelik bir finansal eğitim gerekliliğinden bahsedilebilir.

Bunun yanında, krizden olumlu etkilenen firmalarla olumsuz yönde etkilenen firmalar arasında *var olan kredi borçlarını yeniden yapılandırma*, *factoring*, *leasing*, *KOSGEB eğitim/destek/kredilerinden faydalanma*, *büyümenin öz kaynaklarla finanse edilmesi* değişkenleri bakımından bir fark gözlenmemiştir.

Fark gözlemlenen değişkenlerden "Sermaye Artırımı Politikası" değişkeni için (Pearson χ^2=4,546, p=0,033) $p<0,05$ olduğundan krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında *sermaye artırımı* politikası bakımından farklılık olduğunu söyleyen H3 hipotezi

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

kabul edilmiştir. Tablo 9'da sermaye artırımı politikası çerçevesinde krizden etkilenen işletmelerin frekans dağılımları verilmiştir. Pek çok ülkede KOBİ'ler kaynak maliyeti sorununun aşılmasında iki ana finansman yolunu kullanmaktadır. Borçlanmak ve sermaye artırımına gitmek (Erol, 2010). Özellikle gelişmiş ülkelerde, krizin etkisiyle bankaların sermayelerinde meydana gelen aşınmanın sermaye artırımı ve/veya devlet destekleriyle aşılmaya çalışılır (www.tcmb.gov.tr, 28.12.2013). Yapılan bu çalışmada da krizden olumsuz etkilenen firmaların beklenenden daha az sermaye artırımına gittikleri, olumlu etkilenen firmaların ise beklenenden daha fazla sermaye artırımına gittikleri görülmektedir. Krizden farklı şekilde etkilenen işletmelerin sermaye artırımı konusunda farklı tepki vermelerini özellikle enflasyonist dönemlerde üretim maliyetleri yükseltmekte, işletmelerin öz kaynakları erimektedir. Sabit varlık yatırımı yapıp, belli bir üretim ve satış kapasitesine ulaşan işletme, enflasyonist dönemlerde aynı işi döndürebilmek için daha büyük bir sermaye sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır. Kriz dönemlerinde kredileri geri ödeyemeyenlerin sayısı artacağı için bankaların net varlıkları azalacak, bu durumda da bankaların ya yeni sermaye kaynakları bulmaları veya kredileri daraltmaları gerekecektir. Ancak kriz dönemleri sermaye artırımı için uygun değildir. Krediler azaldıkça ekonomik durumun daha da kötüleşmesine neden olacak, daha fazla sayıda iflaslar yaşanacak, net varlıklar daha da azalacak ve belki de sermaye yeterliliği iyice kötüleşecektir (Civcir, 2003). Bu sebeplerden ötürü, özellikle kriz döneminde nakit akışındaki sorunlar nedeniyle, firmaların sermaye artırımını krizin etkilerini azaltma metodu olarak görmedikleri, tersine, olumlu etkilenen firmaların daha fazla sermaye artırımına gittikleri gözlenmiştir. Ekşi'nin (2010) çalışmasında da, Kriz sürecinde KOBİ'lerin büyük ölçekli firmalara kıyasla likitideyi yüksek tuttukları, daha fazla sermaye artışına gittikleri görülmektedir (Ekşi, 2010). Beklenen frekanslar Pearson ki-kare testi kullanarak bulunmuştur.

Tablo 9. Krizden Etkilenen İşletmelerin Sermaye Artırımı Politikası

Sermaye Artırımı		Hayır	Evet	Toplam
Olumlu Etkilenen	Frekans	29	11	40
	Beklenen F.	33,3	6,7	40,0
Olumsuz Etkilenen	Frekans	101	15	116
	Beklenen F.	96,7	19,3	116,0
Toplam	Frekans	130	26	156
	Beklenen F.	130,0	26,0	156,0

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

Fark gözlemlenen değişkenlerden "TL'ye Dayalı Düşük Faizli Uzun Vadeli Kredi Sağlama" değişkeni için (Pearson χ^2=4,572, p=0,032) p<0,05 olduğundan krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında *TL'ye dayalı düşük faizli uzun vadeli kredi sağlama* politikası bakımından farklılık olduğunu söyleyen H4 hipotezi kabul edilmiştir. Tablo 10'da TL'ye Dayalı Düşük Faizli Uzun Vadeli Kredi Sağlama Politikası çerçevesinde krizden etkilenen işletmelerin frekans dağılımları verilmiştir. Olumsuz yönde etkilenen firmalar beklenenden daha fazla TL'ye dayalı kredi sağlama yoluna gitmişler ancak buna karşın olumlu yönde etkilenen firmalar TL'ye dayalı uzun vadeli krediye beklenenden daha az talep göstermişlerdir. Bunun nedeni de ekonomik istikrarsızlık ve piyasada baş gösteren tıkanıklık, işletmelerin tahsilâtlarını aksatmakta, hatta bazen hiç tahsilât yapamama gibi bir durumla karşı karşıya bırakmaktadır. Nakit sıkıntısının baş göstermesi, işletmeleri maliyeti yüksek finans kaynaklarına yöneltmekte yada çok ciddi darboğaz içerisine sokmaktadır. Kriz döneminde satış oranları düşen ya da tahsilât konusunda daha çok sorun yaşayan işletmeler maliyet açısında en uygun olarak gördükleri TL'ye dayalı kredi sağlama yolunu diğer firmalara göre daha büyük oranda tercih ettikleri söylenebilir.

Küresel krizin KOBİ'lere sağlanan kredi şartlarını daha ağırlaştırması hatta verilen kredilerin geri çağrılmasıyla, KOBİ'ler en uygun maliyetle borçlanma arayışı içerisine girmişlerdir. Akyol tarafından Antalya OSB'de yapılan anket çalışmasının sonuçlarına göre katılımcı KOBİ'lerin yüzde 62,6'sı yabancı kaynak ile mali sorunlarını giderme yoluna gittiklerini, yabancı kaynak kullananların ise, yüzde 25,3 oranla "orta vadeli banka kredileri", yüzde 23,1 oranla "kısa vadeli banka kredileri", yüzde 11 oranla "uzun vadeli banka kredileri" ve son olarak yüzde 3,3 oranla "ticari borçlanma" yoluyla mali yapılarını desteklemeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Ancak, katılımcı işletmelerin yüzde 37,4'ü ise, "öz kaynak" yoluyla mali yapılarını desteklemiştir. (Akyol; 2010; 108)

Tablo 10. Krizden Etkilenen İşletmelerin TL'ye Dayalı Düşük Faizli Uzun Vadeli Kredi Sağlama Politikası

TL'ye Dayalı Düşük Faizli Uzun Vadeli Kredi Sağlama		**Hayır**	**Evet**	**Total**
Olumlu Etkilenen	Frekans	31	9	40
	Beklenen F.	25,4	14,6	40,0
Olumsuz Etkilenen	Frekans	68	48	116
	Beklenen F.	73,6	42,4	116,0
Toplam	Frekans	99	57	156
	Beklenen F.	99,0	57,0	156,0

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

Fark gözlemlenen değişkenlerden "Büyüme Hedefli Politikaları" değişkeni için (Pearson χ^2=13,324, p=0,000) p<0,05 olduğundan krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında *büyüme hedefli* strateji belirleme bakımından farklılık olduğunu söyleyen H15 hipotezi kabul edilmiştir. Tablo 11'de Büyüme Hedefli Politikaları çerçevesinde krizden etkilenen işletmelerin frekans dağılımları verilmiştir. Krizden olumlu yönde etkilenen firmaların büyüme hedefli strateji belirledikleri, bunun yanında olumsuz yönde etkilenen firmaların büyüme hedefli stratejiyi tercih etmedikleri görülmektedir.

Bir işletmeyi büyümeye iten en temel güdü ekonomik koşullardır. İşletmeler büyüyerek maliyetlerini düşürme, üretim kalitesini arttırma, pazarlarını genişletme, büyüme ile sağlanacak olan finansal kolaylıklardan yararlanma vb. konularda avantajlar elde etmek istemektedirler (Kılıçkaplan & Baştürk, 2007). Bu sebeplerle, işletmelerin büyüme hedefli politikaları temel amacı, işletmenin rakiplerinden önce gelişebilme olanaklarına kavuşmasını sağlamanın yanında, karşılaşacağı güçlükler karşısında (kriz dönemleri gibi) kolay mücadeleler vermesine ve direnç göstermesine yardımcı olmaktadır (Eren, 1987). Sucu'nun çalışmasında da (2010) bu doğrultuda sonuçlara ulaşılmıştır. Yapılan araştırmaya katılan işletmelerin çok büyük bir çoğunluğunun yaşanan küresel ekonomik krize rağmen büyüme eğilimli, değişime ve yeniliklere açık olduğu belirtilmektedir (Sucu, 2010).

Akyol'un (2010) Antalya OSB'de faaliyet gösteren KOBİ'ler üzerine yapılan anket çalışmasına göre; katılımcıların yüzde 42,9 gibi yarıya yakın kısmı ekonomik krizin büyüme hızlarını çok fazla etkilediğini, yüzde 68,2'si krizin büyüme hızlarını olumsuz etkilediğini ancak katılımcıların yüzde 7,7'sinin krizden hiç etkilenmediklerini ifade ederek çalışmada bulunan verileri desteklemiştir. (Akyol, 2010; 105)

Tablo 11. Krizden Etkilenen İşletmelerin Büyüme Hedefli Politikaları

Büyüme Hedefli		Hayır	Evet	Toplam
Olumlu Etkilenen	Frekans	20	20	40
	Beklenen F.	28,9	11,1	40,0
Olumsuz Etkilenen	Frekans	92	23	115
	Beklenen F.	83,1	31,9	115,0
Toplam	Frekans	112	43	155
	Beklenen F.	112,0	43,0	155,0

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

Fark gözlemlenen değişkenlerden "Küçülme Hedefli Politikaları" değişkeni için (Pearson χ^2=15,033, p=0,000) p<0,05 olduğundan krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında *küçülme hedefli* strateji belirleme bakımından farklılık olduğunu söyleyen H16 hipotezi kabul edilmiştir. Tablo 12'de Küçülme Hedefli Politikaları çerçevesinde krizden etkilenen işletmelerin frekans dağılımları verilmiştir. Krizden olumsuz yönde etkilenen firmaların beklenenden daha fazla küçülme hedefli strateji belirledikleri, olumlu yönde etkilenen firmaların ise küçülme hedefini beklenenden daha az seçtikleri gözlenmiştir. Krizden olumlu etkilenen işletmelerin büyüme hedefli politikaları buna karşın krizden olumsuz olarak etkilenen işletmelerin küçülme hedefleri politikaları tercih ettikleri görülmektedir. Olumsuz etkilenen işletmeler krizin olumsuz etkilerini azaltmak için, organizasyonun kapasite ve farklılaşma düzeyinde meydana gelen indirim veya organizasyonun performansını iyileştirmek niyetiyle, işgücünü azaltmak için bilinçli olarak alınan örgütsel karar olan küçülme stratejisini uygulamayı tercih etmişlerdir. (Coşkun & Birgili, 2001; 5). Buna karşın krizden olumlu olarak etkilenen işletmeler yeni fırsatlar yaratan kriz sürecinden, niceliksel ve niteliksel değişmeler ve gelişmeler uygulayarak büyüme stratejisini uygulamışlardır.

Göller Bölgesi'nde üretim alanında faaliyet gösteren KOBİ'lerin (gıda, makine-ekipman, tekstil, plastik, orman, mermer, mobilya vb.) 2008 küresel krizinden ne derece etkilendiklerinin tespit etmeye yönelik, büyük çoğunluğu 21 yıl ve üzerinde faaliyet gösteren 112 KOBİ üzerinde bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, kriz süresince, işletmelerin kapasite kullanım oranlarında, istihdam durumunda ve satış miktarlarında azalma olduğu saptanmıştır. Araştırmanın hipotezlerinde meydana gelen bu azalmaların nedenleri de araştırılmıştır. Buna göre, işletmelerin faaliyet sektörü ile kriz nedeniyle kapasite kullanım oranlarında hammadde sıkıntısı ve mali sorunlardan kaynaklanan azalma meydana geldiği görülmüştür. Ancak, işletmelerdeki istihdam azalmasının kullandığı teknolojiye ve faaliyet gösterdiği sektöre göre farklılık arz etmediği görülmüştür. Ayrıca işletmelerde kriz süresince satışlarında meydana gelen azalma, faaliyet gösterdiği sektöre göre değişmemektedir. Buna göre, araştırmaya dâhil edilen tüm işletmelerin satışlarında ve istihdam durumunda azalma meydana geldiği tespit edilmiş olup bu durum görülerek çalışmamızı desteklemektedir (Karaatlı, Demiral, Zeynel & Pala, 2009).

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

Tablo 12. Krizden Etkilenen İşletmelerin Küçülme Hedefli Politikaları

Küçülme Hedefli		Hayır	Evet	Toplam
Olumlu Etkilenen	Frekans	36	4	40
	Beklenen F.	25,9	14,1	40,0
Olumsuz Etkilenen	Frekans	65	51	116
	Beklenen F.	75,1	40,9	116,0
Toplam	Frekans	101	55	156
	Beklenen F.	101,0	55,0	156,0

Fark gözlemlenen değişkenlerden Ödeme Politikaları değişkeni için (Pearson χ^2=9,169, p=0,002) p<0,05 olduğundan krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında *ödemeleri erteleme* politikası bakımından farklılık olduğunu söyleyen H18 hipotezi kabul edilmiştir. Tablo 13'de Ödeme Politikaları çerçevesinde krizden etkilenen işletmelerin frekans dağılımları verilmiştir Krizden olumsuz yönde etkilenen firmalar beklenenden daha fazla ödemelerini erteleme politikasını uygulamışlar, ancak, olumlu yönde etkilenen firmalar aynı politikayı beklenenden daha az uygulamışlardır. Bu sonuca bağlı olarak kriz sürecinde azalan öz kaynak, tahsilâtlardaki sorunlar buna bağlı olarak nakit akışındaki sorunlar krizden daha çok olumsuz etkilenen firmaları ödemelerini ertelemek zorunda kaldıkları söylenebilir.

Tablo 13. Krizden Etkilenen İşletmelerin Ödeme Politikaları

Ödeme Politikaları		Hayır	Evet	Toplam
Olumlu Etkilenen	Frekans	28	12	40
	Beklenen F.	19,7	20,3	40,0
Olumsuz Etkilenen	Frekans	49	67	116
	Beklenen F.	57,3	58,7	116,0
Toplam	Frekans	77	79	156
	Beklenen F.	77,0	79,0	156,0

Fark gözlemlenen değişkenlerden Döviz Bazlı Kredi Politikaları değişkeni için (Pearson χ^2=8,574, p=0,003) p<0,05 olduğundan krizden olumlu etkilenen firmalar ile olumsuz etkilenen firmalar arasında *döviz bazlı kredilerden kaçınma* değişkeni bakımından farklılık olduğunu söyleyen

H19 hipotezi kabul edilmiştir. Tablo 14'de Döviz Bazlı Kredi Politikaları çerçevesinde krizden etkilenen işletmelerin frekans dağılımları verilmiştir.

Tablo 14. Krizden Etkilenen İşletmelerin Döviz Bazlı Kredi Politikaları

Krizden Etkilenen İşletmelerin Döviz Bazlı Kredi		Hayır	Evet	Toplam
Olumlu Etkilenen	Frekans	29	11	40
	Beklenen F.	21,0	19,0	40,0
Olumsuz Etkilenen	Frekans	53	63	116
	Beklenen F.	61,0	55,0	116,0
Toplam	Frekans	82	74	156
	Beklenen F.	82,0	74,0	156,0

TL'ye Dayalı Düşük Faizli Uzun Vadeli Kredi Sağlama değişkenine paralel bir şekilde, krizden olumsuz yönde etkilenen firmaların döviz bazlı kredilerden beklenenden daha fazla kaçındıkları, olumlu etkilenenlerin ise beklenenden daha az kaçındıkları gözlenmiştir. Bu durum özellikle kur ve faiz riskinden dolayı kriz sürecinde darboğaza girmiş firmaların döviz bazlı kredilerinden kaçındıkları şeklinde ifade edilebilir. Aralık 2010 finansal istikrar raporuna göre işletmelerin TL ve döviz bazlı kredileri kullanma oranları çalışmayı desteklemektedir.

Tablo 15. Kredilerin TP/YP Kompozisyonu (%)

	2007	2008	2009	09.2010
TP	69,7	64,9	68,1	69,5
YP	30,3	35,1	31,9	30,5

Kaynak: TCMB, 2010, s. 29

Fark gözlemlenen değişkenlerden elde edilen sonuçlar yurtdışında yapılan akademik çalışmalarla da desteklenmiştir. Küresel ekonomik krizin İsveç'deki KOBİ'ler üzerindeki etkilerini görmek amaçlı Rotka & Ulgen tarafından hazırlanan çalışmada, katılımcı işletmelerin yüzde 73'ünün müşterilerinin ödeme süresini ortalama 3 hafta uzattıkları tespit edilmiştir (Ratko & Ulgen, 2009; 52). Belçika'da faaliyet gösteren KOBİ'lerin yüzde 43'ü alacaklarında gecikme yaşarken kendi yapacakları ödemelerdeki gecikmelerde yüzde 14 oranında yükselme yaşadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca Yeni Zelanda'daki KOBİ'ler 60 günden fazla vadeli alacaklarındaki oranın yüzde 4,8'den küresel krizin etkisiyle şubat ayının ortalarında yüzde 29,5'e yükseldiği görülmüştür. Aynı şekilde Fransa, Avustralya, Kanada,

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

İtalya, Kore, Meksika ve ABD'de de ödemelerdeki geçilmelerin KOBİ'ler için en önemli sorunlardan biri olduğu tespit edilmiştir (OECD, 2009; s. 18). Ayrıca Avrupa'nın ticaret alanının sadece ulusal piyasa ile sınırlı olmayıp birçok ülke ile ticaret bağı olduğu düşünülürse, nakit akışındaki bozulmanın farklı ülkeler üzerindeki olumsuz etkileri daha net görülebilir.

6. SONUÇ

2008 yılı dördüncü çeyreğinden itibaren bütün dünyayı etkileyecek şekilde genişleyen küresel krizin, reel ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerinin 2009 yılında daha da derinleştiği bilinmektedir. Krizin özellikle gelişmiş ülkelerin ekonomileri üzerinde daha etkili olmasına rağmen, Türkiye ekonomisinin 2009 yılı verilerine bakıldığında reel sektörde ciddi bir gerilemenin yaşandığı görülmüştür. Reel sektörde yaşanan düşüş finansman sorunu olduğu bilinen küçük ve orta ölçekli işletmeleri zor durumda bırakmıştır.

KOBİ'lerin en büyük sorunlarının başında finansman güçlükleri gelmektedir. Özellikle kriz dönemlerinde KOBİ'lere verilen kredi oranlarındaki daralma zaten finansal kaynak yetersizliği olan KOBİ'leri daha da zora sokmaktadır. Çalışma bulgularımızda KOBİ'lerin forfaiting, risk sermayesi firmalarından destek alma, angel finanslama, ihracat kredilerinden yararlanma, swap, forward, future, options, şirket birleşmeleri gibi finansal politikalar hakkında neredeyse hiçbir bilgiye sahip olmadıkları görülmüş ve çalışmada kullanılan finansal politikalar arasından çıkartılmıştır**.** KOBİ'ler özelikle ekonomik dalgalanmalara bağlı olarak kredi hacminin düşük ve maliyetli olduğu kriz dönemlerinde alternatif finansman olanaklarından yararlanabilmeleri için desteklenmeli ve bilgilendirilmelidirler.

Bunun yanında, var olan kredi borçlarını yeniden yapılandırma, factoring, leasing, KOSGEB eğitim/destek/kredilerinden faydalanma, büyümenin öz kaynaklarla finanse edilmesi gibi finansal politikaların krizden olumlu etkilenen firmalarla olumsuz yönde etkilenen firmalar arasında bir farka sebep olmadığı tespit edilmiştir. Bu finansal politikaların bir fark yaratamamasındaki temel noktanın adı geçen finansal politikaların yapısal dezavantajlarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bununla beraber bu politikaların dezavantajlı yanlarının KOBİ'ler tarafından nasıl algılandığı ve KOBİ'ler için bu dezavantajların ortadan kaldırılıp kaldırılamayacağı bundan sonraki çalışmaların konusu olabilir.

Krizden olumlu etkilenen KOBİ'ler ile olumsuz yönde etkilenen KOBİ'ler arasında uyguladıkları bazı finansal politikalar bakımından farklılıklar gözlenmiştir. Bu politikalar sermaye artırımı, TL'ye dayalı düşük faizli uzun vadeli kredi sağlama, büyüme hedefli strateji, küçülme hedefli strateji, ödemeleri erteleme ve döviz bazlı kredilerden kaçınmadır. Burada üzerinde önemle durulması gereken nokta krizden olumlu ve olumsuz

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

etkilenen firmaların farklı finansal politikalar uygulamalarını hukuki yapılarına, pazar paylarına, istihdam ettikleri kişi sayısına, ihracat oranlarına ve mali bilançolarına göre farklılık gösterebilecekleridir. İlerleyen çalışmalar da bu değişkenlerinde analizlere dâhil edilmesi düşünülmektedir. Bir diğer önemli nokta ise araştırmada ele alınan finansal politikaların ayrı ayrı ele alınıp karşılaştırılarak firmaların iki veya daha fazla politikayı beraber uyguladığında krizden ne derecede etkilendiklerinin tespitidir.

Yapılan bu çalışma ile KOBİ'lerin çeşitli kriterler bakımından krizden etkilenmeleri ve başarılı veya başarısız kabul edilen işletmelerin kriz sürecindeki uyguladıkları finansal politikalar tespit edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre krizden olumlu olarak etkilenen işletmelerin, daha fazla sermaye artırımına gittikleri, TL'ye dayalı krediden ziyade döviz bazlı kredileri tercih ettikleri ayrıca krizin etkilerine rağmen büyümeyi hedefledikleri tespit edilmiştir. Bunun sonucunda talebin aniden daralması karşısında sadece mevcut müşteri potansiyeli ile yetinmeyip hem yurtdışında hem de yurtdışında farklı pazarlar arayarak nakit akışını kontrol altına alabilen, üretime ara vermek yerine büyüyerek pazarlık ve rekabet gücünü artırabilen ayrıca kur ve faiz riskine karşı korunma yöntemlerine uygulayabilen sermaye bakımından diğerlerine göre daha güçlü olan işletmelerin finansal anlamda daha başarılı bir kriz yönetim stratejisi uyguladıkları söylenebilir.

Sonuç olarak Türkiye'de faaliyet gösteren KOBİ'lerin büyük çoğunluğunun krizlerden olumsuz etkilenmelerinin temel sebeplerinin finansman konusundaki yetersiz olanaklar ve bilgi eksikliği olduğu söylenebilir. Ayrıca, girişimcilere ve teknolojik yeniliğe dayalı yeni iş fikrine sahip girişimcilere başlangıç döneminde rehberlik ve finansman hizmeti verecek İŞGEM ve TEKMER gibi yapıların sayısının yeterli olmaması, istihdam ve vergi yüklerinin yurt dışı pazarlarda rekabette dezavantaj oluşturması da olumsuz etkilenmenin nedenlerindendir. Bunlarla beraber, KOBİ'lere yönelik desteklerin birbirini tamamlayıcı nitelikte tasarlanmasını sağlamak ve uygulamaları izlemek konusunda kurumlar arası koordinasyonun yetersizliği, KOBİ'lere danışmanlık hizmeti verecek kişi ve kuruluşların yeterliliklerini belgeleyecek sistemin mevcut olmaması, uygun yatırım alanları konusunda rehberlik hizmeti sunulmaması ve KOBİ Borsası'na işlerlik kazandırılmamış olması etkili olmuştur

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

KAYNAKLAR

Akyol Ö. F. (2010), "2008 Yılı Ekonomik Krizinin Kobi Yönetimine Etkileri: Antalya Organize Sanayi Bölgesindeki İmalatçı Kobi'ler", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Alıç A.B., Akboğa B., Aslan A. & Kayabaşı G. (2009). Küresel Krizin Kobilerin İhracatlarına Etkileri ve Kobilerde Kriz Yönetimi: Eskişehir İli Kobiler Üzerine Bir Araştırma, *XII. Uluslar arası İktisat Öğrencileri Kongresi*. İzmir, ss. 1-52.

Andıç, H. (2011), "Muhasebe Meslek Mensuplarının Gelir İdaresi Başkanlığı'ndan Memnuniyetlerinin Araştırılması", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Balaban Ö. & Okutan E. (2007) "Ekonomik Krizlerin Bir Sonucu Olarak Stratejik İşbirlikleri Ve Şirket Birleşmelerinde Yönetsel Uyumun Değerlendirilmesi Yönelik Bir Araştırma" *Khazar Journal of Humanities and Social Sciences,* 12, 1-2, ss.299-310.

Bakan, İ. & Büyükbeşe, T. (2004). Çalışanların İş Güvencesi ve Genel İş Davranışları İlişkisi: Bir Alan Çalışması, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23, ss. 35-59.

Baydur H. & Eser E. (2006) Uygulama: Yaşam Kalitesi Ölçeklerinin Psikometrik Çözümlenmesi, *Sağlıkta Birikim Dergisi,* 1-2, s. 99-123

BDDK – Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (2009). *Finansal Piyasalar Raporu*, No:16.

Berk, N. (2005). *Finansal Yönetim*. 8. Basım. İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2005.

Bircan, H., Karagöz, Y. & Kasapoğlu, Y. (2003). Ki-Kare ve Kolmogorov Smirnov Uygunluk Testlerinin Similasyon ile Elde Edilen Veriler Üzerinde Karşılaştırılması", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4-1, ss. 69-80.

Civan M. (2010). Sermaye Piyasası Analizleri ve Portföy Yönetimi, Bursa: Ekin Yayınevi.

Civcir İ. (2003). Türkiye'de Kriz Sonrası Dönemde Kredi Çöküşü. Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Balkanlarla İlişkiler ve Türkiye Ekonomisi, Çolak Ö.F., ed., s. 87-107, TEK Yayınları.

Coşkun, R., Birgili, E. (2001), "Stratejik Küçülmenin Türk İşletmelerinin Finansal Performanslarına Etkisi", 9. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler, ss. 519-531, İstanbul, 24-26 Mayıs

Çetinkaya E. & Erdoğan E. (2010). "Küresel Ekonomik Krizin KOBİ'ler Üzerindeki Etkileri: Sakarya'daki KOBİ'ler Üzerine Bir Araştırma", *Çimento İşveren Dergisi*, 24-5, ss. 30-41.

Çiftçi D. & Çeviş İ. (2012). Küresel Finansal Kriz Işığında Avrupa Borç Krizi ve Kredi Temerrüt Swapları İlişkisi, *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, 27-321, ss. 57-84.

Çolak, Ö. F. (2009), "2008 Krizinin 1929 Krizi ile Benzerlikleri Üzerine Bir Analiz", *TİSK AKADEMİ Dergisi*, 4-2009/Özel Sayı-II, TİSK Yayınları, Ankara, ss. 51-70.

Çömlekçi, N. (2001), *Bilimsel Araştırma Yöntemi ve İstatistiksel Anlamlılık Sınamaları,* Eskişehir: Bilim Teknik Yayınevi.

Dünya Bankası (2010), *Türkiye Yatırım Ortamı Değerlendirmesi Krizden Özel Sektör Öncülüğünde Büyümeye – Yönetici Özeti*, Rapor No. 54123-TR,

Ekşi İ.H. (2010). Firmaların Ölçekleriyle Krizden Etkilenme Düzeylerinin Karşılaştırılması: Tekstil Sektörü Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24-4, s.65-78.

Eren E. (1987), *İşletmelerde Stratejik Planlama ve Yönetim*, Bayrak Matbaacılık, 2. Baskı, İstanbul.

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

Erol M. (2010), Ekonomik Kriz ve KOBİ'ler, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, s.165-181.

Gençay, O. "Finansal Dolarizasyon Ve Finansal İstikrar Arasındaki İlişki: Türkiye Değerlendirmesi" (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlügü, 2007), s.43.

Gönenç H. (2002), Şirketlerin Sermaye Artımları Uzun Dönemde Yatırımcısı İçin Yararlı mı?, *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, 17-200, ss. 61-72.

Güney, S. (2008), *Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*, 3. Basım, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Güngör K. (2011). *Küresel Kriz Mali Kural ve Türkiye,* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Hodorogel R. G. (2009), "The Economic Crisis and its Effects on SMEs", *Theoretical and Applied Economics*, 5-534, pp. 79-88

Hornungová, J. ve Klímková M. (2010), "Impact of Economic Crisis on the Activities of Small and Medium-Sized Enterprises in the Czech Republic", *Economics&Management*, 15, pp. 75 – 79.

Kara A.H. (2007), Küresel Kriz Sonrası Para Politikası, *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, 27-315, ss. 09-36.

Karaatlı M., Demiral F, Zeynel E. & Pala Y. (2009). 2008 Küresel Krizinin KOBİ'lerde Yarattığı Etkiler ve Kriz Yönetimi: Göller Bölgesi Örneği, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2-10, ss.143-161.

Karacan S. & Savcı M. (2011). Kriz Dönemlerinde İşletmelerin Mali Başarısızlık Nedenleri, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 21-1, ss. 39-54.

Kaya, F. (2009) *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi.* 2. Basım. İstanbul: Beta Yayıncılık

Kenc T. & Dibooglu S. (2009). The 2007-2009 Financial Crises, Global Imbalances and Capital Flows: Implications for Reform, *Economic Systems,* 34, pp. 3–21 http://dx.doi.org/10.1016/j.ecosys.2009.11.003

Kılıçkaplan S. & Baştürk F. (2007), *Gibrat Yasası ve Firmalarda Büyüme*,8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi, 24-25 Mayıs 2007, s.1-14.

KOSGEB - Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (2011), "2011-2013 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı", KOSGEB Yayınları, Nisan 2011, Ankara

Küçük O. (2007). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Milburn, T.W., Randell S. S. & Watman K.H. (1983), Organizational Crisis Part 1, Definition and Conceptualization, *Human Relations*, 36-12, 1141-1160.

Miynat M. (2007). Finansal Liberalleşme, Finansal Krizler ve Finansal Transferlerin Yeniden Dağıtım Boyutu, *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, 22-251, ss. 63-84.

Nichter S. & Goldmark L. (2009). Small Firm Growth in Developing Countries, *World Development*, 37-9, pp. 1453-1464 http://dx.doi.org/10.1016/j.worlddev.2009.01.013

OECD (2009). "The Impact of the Global Crisis on SME and Entrepreneurship Financing and Policy Responses", Contribution to the OECD Strategic Response to the Financial and Economic Crisis, Centre for Entrepreneurship, SMEs and Local Development, Paris – France.

Özdamar K. (2002). *Paket Programlarla İstatistiksel Veri Analizi-1.* 4. Baskı. Eskişehir: Kaan Kitabevi

Özgener Ş. (2003). Büyüme Sürecindeki KOBİ'lerin Yönetim Ve Organizasyon Sorunları: Nevşehir Un Sanayii Örneği, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 20, ss. 137-161.

Parasız, İ. (2005), *Para Banka ve Finansal Piyasalar*. 8. Basım. Bursa: Ezgi Kitabevi.

Peters, T. (1987), *Thriving on Chaos*, Newyork, Harper Paperbacks.

Ratko Z., Ulgen K. (2009), "*The Impact of Economic Crisis on Small and Medium Enterprises in perspective of Swedish SMEs*", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Jönköpng University Business Administration.

Shoham A. & Pelzman J. (2011). "A Review of the Crises", *Global Economy Journal*, 11 – 2 – 5, pp. 1 – 17.

SPK – Sermaye Piyasası Kurulu (2007). "Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmeleri", SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları, Nu: 8, Ankara.

Sucu M.E. (2010), *KOBİ'lerde Stratejik Yönetim Ve Bir Araştırma*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli.

TCMB - Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (2010), "Finansal İstikrar Raporu – Aralık, No: 11, Ankara.

Uzunoğlu, S. (2009), "Global Kriz: Ne zaman ve Nasıl Sona Erecek?", *TİSK AKADEMİ Dergisi*, 4-2009/Özel Sayı-II, TİSK Yayınları, Ankara, ss. 81-89.

Wang, L. (2011), "A Legal Analysis of Financial Leasing", *Cross-Cultural Communication*, 7 – 2, pp. 131 – 137.

Uludağ, İ. ve Arıcan E. (2001), *Finansal Hizmetler Ekonomisi (Piyasalar-Kurumlar-Araçlar)*, İstanbul: Beta Basım.

Zehir, C. (2005), "The Activation Level of Crises and the Change of Strategic Targets of Enterprises in Turkey During The Depression Era", Journal of the American Academy of Business, 5 – 2, pp. 293-299.

www.eximbank.gov.tr/dosyalar/kurumsal/FaaliyetRaporlari/Eximbank_FaaliyetRaporu_2012.pdf

www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/b.aspx?ref=20

www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/yayin/finist/geneldegerlendirme9.pdf

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

İktisat İşletme ve Finans 29 (337) Nisan / April 2014

Extensive Summary

Global Crisis and Turkish SMEs: Crisis Management and Applied Financial Policies

Cemal Zehir
Yıldız Teknik University

Müge Aksu
İstanbul Aydın University

Yasin Şehitoğlu*
Gazi University

Received 25 Aprtil 2013; received in revised form 3 January 2014 ;
accepted 16 January 2014

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

INTRODUCTION

After the world economic crisis of 1929; the 2008 global financial crisis restricting the volume of the world economy globally has reduced the growth rate of the world economy. The collapse that started with the U.S. housing market in 2007 caused great instability in the financial markets and then it formed the basis for the global crisis spreading in waves to the whole world through turning into a liquidity crisis. The SMEs, which are considered as having a great share in the world economy, have been seriously affected by the global economic recession in 2008-2009. From this point of view, firstly a general theoretical framework for crisis and SMEs will be presented and then the perspectives related to the financial policies that the SMEs operating in Eskoop Industrial Zone implemented in crisis management will be introduced.In this sense, the purpose of this study is to determine whether there is a difference in terms of financial policies implemented by enterprises that were affected positively or negatively from the global crisis of 2008 and to create a cause-effect relationship.

METHOD

The main subject of the study is 934 SMEs operating in the Eskoop Industrial Zone. Out has been conducted face to face with them. The reason why Eskoop has been selected for this research is that it is located in a central industrial area İkitelli; and that it has underground, sectoral education, health services, refining plants, public transport, small and medium enterprises development organization (KOSGEB), Turkish Standards Institution (TSE) and such facilities and infrastructures. Survey method has been used to obtain the necessary data for the study, and the data have been collected through a questionnaire. The survey questionnaire used in this study consists of two parts. In the first part, the demographic information of the SME authorities participating in the survey has been tried to be determined. In the second part, there are questions to ascertain the financial policies implemented by the enterprises during the crisis. The data collected from the questionnaire have been uploaded to SPSS 15 packaged software and the program has been used during all the statistical operations conducted at analysis phase. Frequency tables have been used in presenting the data obtained from this study. The companies have been asked which financial applications (out of 20

*Correspondence address: Gazi Üniversitesi, Maliye MYO, 06500, Ankara, Türkiye.
E-mail: yasinsehitoglu@gmail.com

different ones) they used during the crisis period and it has been surveyed if there is a relation between the answers (1=Yes / 0=No) and the impact of the crisis. In order to ascertain the relationship between the financial policies that the companies implement and the negative impact of the crisis, a set of chi-square analysis have been conducted. Related hypotheses have been tested with 0.05 significance level.

RESULTS

In line with the chi-square analysis, statistically significant differences have been observed between the firms which were affected negatively and which were affected positively by the crisis in terms of some financial policies implemented. These policies are: capital increase (Pearson χ^2=4,546, p=0,033, p<0,05), providing long-term loans with low interest rates based on TL (Pearson χ^2=4,572, p=0,032, p<0,05), growth targeted strategy (Pearson χ^2=13,324, p=0,000, p<0,05), reduction targeted strategy (Pearson χ^2=15,033, p=0,000, p<0,05), payment deferral (Pearson χ^2=9,169, p=0,002, p<0,05), and avoidance of foreign currency-based loans (Pearson χ^2=8,574, p=0,003, p<0,05) policies. In terms of the variables of restructuring the substantial credit debt, factoring, leasing, utilizing KOSGEB educational/standby credit, financing of the growth with resources; no difference has been observed between the companies affected negatively and companies affected positively from the crisis. Forfaiting, getting support from venture capital firms, angel financing, utilizing export credits, swaps, forwards, futures, options, mergers are not included in the analysis because there is not enough data related to their policies. This is mainly because of the fact that the companies have almost no information about such kind of protection methods.

CONCLUSION

It is known that the negative effects of global crisis, which started to affect the whole world since the fourth quarter of 2008, on real economy in 2009 were deepened. Although the crisis was more influential especially on the economies of the developed countries, it has been seen that there was a serious decline in the real sector when the 2009 data of the economy of Turkey have been analyzed. The decline in the real sector has left small and medium-sized enterprises having finance problems in a difficult position. Some differences have been observed between positively affected SMEs and negatively affected SMEs from the crisis in terms of the finance policies they applied. In this study, SMEs being affected by the crisis in terms of various criteria and financial policies that were implemented by companies that were regarded as successful or unsuccessful during the crisis have been determined. According to the findings of the research, it has has been identified that companies leading to more capital increase, preferring FX-based loans rather than TL-based, targeting growth despite the effects of the crisis, have been positively affected by the crisis. As a result, it can be said that the enterprises which can control the cash flow through searching different markets both at home and abroad (upon) being not content with the current customer potential in the face of a demand reduction; increase its competitiveness and power of bargain through growing instead of suspending the production; implement protection methods against the risk of exchange and interest; and be strong interms of its capital compared to others, apply a more successful crisis management strategy infinancial sense.

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300

İndiren: [Yasin Şehitoğlu], IP: [128.174.198.188], Tarih: 02/04/2014 00:03:07 +0300